

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.25>

УДК 658.155:631.1

A. D. Dibrova,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри статистики та економічного аналізу,
економічний факультет, Національний Університет Біоресурсів і
Природокористування України*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2503-2431>

A. O. Muzychenko,

к. е. н., доцент,

*декан економічного факультету, економічний факультет, Національний
Університет Біоресурсів і Природокористування України*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5442-0516>

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА ПІСЛЯВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

A. Dibrova,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

*Head of the Department of Statistics and Economic Analysis, National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

A. Muzychenko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

FINANCIAL RESULTS OF AGRIBUSINESS UNDER WARTIME AND POST-WAR CHALLENGES: AN ACCOUNTING AND ANALYTICAL PERSPECTIVE

У статті проаналізовано особливості формування фінансових результатів підприємств агробізнесу в умовах воєнних і післявоєнних викликів у контексті обліково-аналітичного забезпечення прийняття та супроводу управлінських рішень.

Обґрунтовано, що воєнні дії, порушення логістики, зростання виробничих витрат, втрати активів і підвищена невизначеність суттєво вплинули на формування доходів, витрат і прибутку аграрних підприємств. Проаналізовано роль бухгалтерського обліку у відображенні фінансових наслідків воєнних ризиків, збитків, державної підтримки та компенсацій, а також у забезпеченні достовірності фінансової інформації в кризових умовах. Розкрито можливості аналітичної оцінки фінансових результатів із застосуванням показників рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості та сценарного аналізу для оцінювання адаптаційної спроможності агробізнесу. Доведено, що посилення ролі обліково-аналітичних інструментів є ключовою передумовою відновлення стабільності діяльності аграрних підприємств, підвищення ефективності використання ресурсів та формування фінансової основи для відновлення і розвитку агробізнесу у післявоєнний період.

The article presents an in-depth examination of the financial results of agribusiness enterprises under the conditions of wartime disruptions and post-war recovery challenges, focusing on the accounting and analytical framework of management support. It substantiates that armed conflict has caused profound structural and financial transformations in the agricultural sector due to direct physical destruction of assets, occupation of territories, disruption of production cycles, breakdown of logistics and export channels, volatility of input and output prices, rising energy and fuel costs, labor shortages, and limited access to financial resources. These factors have significantly altered the mechanisms of revenue generation, cost formation, and profit realization, increasing financial instability and uncertainty for agribusiness entities.

The study emphasizes the critical role of accounting as a core information system for recording and interpreting the financial consequences of wartime risks, extraordinary losses, asset impairment, write-offs of biological assets, and changes in valuation approaches. Particular attention is given to the accounting treatment of government support measures, international aid, compensation payments, tax relief, and insurance reimbursements, which have become essential instruments for sustaining agribusiness operations during crisis periods. Ensuring the reliability, transparency, and continuity of financial reporting under conditions of heightened risk and institutional turbulence is identified as a key prerequisite for maintaining trust among stakeholders and supporting informed decision-making.

The analytical dimension of financial result assessment is expanded through the use of profitability, liquidity, solvency, and financial stability indicators, complemented by dynamic, scenario, and stress analysis. These tools enable the evaluation of the adaptive capacity and resilience of agribusiness enterprises, identification of critical financial vulnerabilities, and modeling of alternative recovery trajectories. The article proves that strengthening the accounting and analytical component of management enhances the quality of strategic and operational decisions, improves resource allocation efficiency, supports financial stabilization, and creates a sustainable financial foundation for post-war recovery, modernization, and long-term development of agribusiness in a highly uncertain economic environment.

Ключові слова: *фінансові результати, підприємства агробізнесу, воєнні виклики, післявоєнне відновлення, облікове забезпечення, управлінський облік, аналітична оцінка, фінансовий аналіз, фінансова стійкість, державна підтримка, ризик-менеджмент, сценарний аналіз, управлінські рішення.*

Keywords: *financial results, agribusiness enterprises, wartime challenges, post-war recovery, accounting support, management accounting, analytical assessment, financial analysis, financial resilience, state support, risk management, scenario analysis, managerial decisions.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Агробізнес посідає провідне місце в економічній системі України, виконуючи ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні експортного потенціалу та підтриманні соціально-економічної стабільності сільських територій. Водночас повномасштабна збройна агресія радикально змінила економічні умови функціонування аграрних підприємств, значно підвищивши ризики втрати матеріальних і біологічних активів, дестабілізації виробничо-збутових ланцюгів та зниження прогнозованості фінансових результатів.

За таких умов особливої ваги набуває завдання забезпечення повноти, достовірності та оперативності бухгалтерського обліку фінансових результатів і проведення їх всебічної аналітичної оцінки як інформаційної основи для прийняття ефективних управлінських рішень.

Упродовж 2020-2024 рр. формування фінансових результатів агробізнесу відбувалося під впливом сукупності взаємопов'язаних чинників, серед яких домінували коливання цінової кон'юнктури світових аграрних ринків, зростання витрат на логістику та енергоресурси, зміни податково-облікового середовища, а також розширення механізмів державної та міжнародної підтримки. Така динаміка зумовила підвищену волатильність прибутковості сільськогосподарських підприємств і актуалізувала потребу в переосмисленні традиційних підходів до обліку й аналізу фінансових результатів з урахуванням воєнних і післявоєнних трансформацій економіки.

Водночас у науковому та прикладному вимірі дедалі більшого значення набуває інтеграція обліково-аналітичних процедур із інструментами ризик-менеджменту, управлінського обліку та цифрових технологій, що дозволяє підвищити адаптивність агробізнесу до кризових явищ і забезпечити обґрунтованість стратегічних рішень у період відновлення. Саме в цьому контексті дослідження обліково-аналітичних аспектів формування фінансових результатів агробізнесу набуває особливої наукової та практичної значущості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових публікацій свідчить, що вітчизняні дослідники, зокрема Ю. В. Масюк, В. Ю. Боюн, Г. М. Сиротюк, К. О. Сиротюк, Л. В. Гуцаленко, зосереджують увагу на методичних засадах обліку та аналізу фінансових результатів агробізнесу, акцентуючи на ролі прибутку, рентабельності та управлінського обліку в підвищенні ефективності діяльності підприємств. Зарубіжні науковці, серед яких J. Swinnen, J. McDermott, J. B. Hardaker, розглядають фінансові результати аграрного сектору крізь призму стійкості, ризик-менеджменту та адаптації до кризових і воєнних шоків, підкреслюючи необхідність інтеграції фінансового аналізу з антикризовим і стратегічним управлінням. Водночас сучасні українські дослідження (О. Ю. Гаврик, І. В. Копчикова, О. М. Кудирко, С. М. Василішин) акцентують увагу на змінах у практиках обліку й аналізу в умовах воєнного стану, зокрема щодо оцінки втрат, відображення державної підтримки та адаптації фінансової звітності до безпрецедентних ризиків післявоєнного відновлення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження обліково-аналітичних особливостей формування фінансових результатів агробізнесу в умовах воєнних і післявоєнних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові результати діяльності підприємства відображають узагальнений економічний ефект використання ресурсів, результативність управлінських рішень і здатність суб'єкта господарювання забезпечувати відтворення та розвиток у довгостроковій перспективі. У системі бухгалтерського обліку фінансовий результат традиційно визначається як різниця між доходами та витратами за певний звітний період, що знаходить відображення у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). Водночас для підприємств агробізнесу ця категорія має специфічну економічну природу, зумовлену біологічними процесами виробництва, тривалістю та сезонністю виробничих циклів, високою залежністю від природно-кліматичних умов, а також значним впливом інструментів державного регулювання і підтримки.

У науковій літературі підкреслюється, що фінансова результативність аграрних підприємств відзначається підвищеною нестабільністю порівняно з іншими галузями економіки, оскільки формуються під впливом поєднання виробничих, ринкових і інституційних чинників [1]. Дослідники підкреслюють необхідність деталізованого аналізу прибутковості за культурами, видами продукції та напрямками діяльності, що дозволяє адекватніше оцінювати реальну ефективність агробізнесу та мінімізувати управлінські ризики [2]. Окремо відзначається, що традиційні показники бухгалтерського прибутку не завжди відображають економічну результативність аграрного виробництва через вплив інфляції, державних дотацій і коливань ринкових цін.

У зарубіжних наукових дослідженнях фінансові результати агробізнесу розглядаються крізь призму стійкості та здатності до адаптації в умовах криз, кліматичних змін і воєнних конфліктів [3]. Підкреслюється, що в таких умовах аналіз фінансових результатів має виходити за межі оцінки бухгалтерського прибутку та включати аналіз ризиків, втрат активів, ліквідності, грошових потоків і потенціалу відновлення. Значна увага приділяється сценарному прогнозуванню та оцінці чутливості фінансових результатів до змін ключових факторів, зокрема цін, урожайності та логістичних витрат.

Особливе значення у формуванні та оцінці фінансових результатів агробізнесу мають підходи, закладені в міжнародних стандартах фінансової звітності. Зокрема, МСФЗ 41 «Сільське господарство» передбачає оцінку біологічних активів за справедливою вартістю з відображенням змін такої вартості у складі прибутків або збитків звітного періоду [4]. Це принципово відрізняє аграрний сектор від інших галузей і зумовлює підвищену волатильність фінансових результатів, що, на думку науковців, потребує обережної інтерпретації при прийнятті управлінських рішень. Водночас МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами» та МСБО 20 «Облік державних грантів» формують методологічні засади визнання доходів і державної

підтримки, що є особливо актуальним для сільськогосподарських підприємств у період воєнних і післявоєнних трансформацій [5].

У сучасному науковому дискурсі все частіше підкреслюється доцільність поєднання вимог МСФЗ із інструментами управлінського обліку та ризик-менеджменту [6]. Так, дослідники зазначають, що інтеграція фінансового аналізу з оцінкою ризиків, сценарним моделюванням і показниками економічної стійкості дозволяє отримати більш повне уявлення про фінансові результати агробізнесу, особливо в умовах криз і воєнних конфліктів [7]. Для українського аграрного сектору такий підхід є особливо актуальним з огляду на необхідність не лише фіксації поточних фінансових результатів, а й оцінки здатності підприємств до відновлення та довгострокового розвитку в післявоєнний період.

Різка трансформація умов господарювання, що відбулася у 2022 році внаслідок повномасштабної війни, змусила сільськогосподарські підприємства переглянути засади формування облікової політики та внутрішні регламенти бухгалтерського обліку. Передусім у практиці агробізнесу з'явилися нові об'єкти обліку, безпосередньо пов'язані з воєнними подіями, зокрема втрати від знищення або пошкодження основних засобів і запасів, витрати на ліквідацію наслідків бойових дій, а також надходження цільової допомоги від держави й міжнародних донорів. Чинні на момент початку війни національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку не містили чітких методичних вказівок щодо відображення таких операцій, що зумовило необхідність розроблення спеціальних роз'яснень і змін до нормативної бази.

У цьому контексті важливим кроком стало ініціювання Міністерством фінансів України змін до Плану рахунків та профільних нормативних актів, спрямованих на відокремлене відображення воєнних втрат і завданих збитків до моменту їх відшкодування. Запровадження спеціальних аналітичних і позабалансових рахунків для обліку невідшкодованих втрат від збройної агресії, на думку науковців наближає українську систему бухгалтерського

обліку до реалістичного відображення економічних наслідків війни та створює передумови для формування доказової бази майбутніх компенсацій, страхових виплат або репарацій [8]. Такий підхід дозволяє уникнути спотворення фінансових результатів операційної діяльності та підвищує аналітичну інформативність фінансової звітності.

Суттєвих змін зазнала також облікова політика щодо оцінки та амортизації активів, використання яких було обмежене або призупинене через воєнні дії. Значна кількість основних засобів сільськогосподарських підприємств була законсервована або не використовувалася за призначенням протягом тривалого часу, що вимагало перегляду строків корисного використання, ліквідаційної вартості та методів амортизації. У наукових дослідженнях наголошується, що такі коригування є проявом адаптивності облікової політики до змін економічного середовища та відповідають міжнародній практиці, зокрема підходам МСБО 16 щодо перегляду облікових оцінок у разі зміни очікуваного способу використання активів [9]. Додатково сільськогосподарські підприємства, які змушені були релокувати виробництво або склади в безпечніші регіони, коригували підходи до оцінки запасів і транспортно-заготівельних витрат, що також відобразалося в обліковій політиці.

Війна актуалізувала й питання обліку форс-мажорних обставин у договірних відносинах. Масове застосування форс-мажорних застережень у зовнішньоекономічних і внутрішніх контрактах призвело до перенесення або скасування поставок, що вимагало коректного відображення в обліку авансів, штрафних санкцій, неустойок або їх відсутності. Науковці підкреслюють, що в таких умовах особливої ваги набуває формування резервів сумнівних боргів і визначення критеріїв безнадійної дебіторської заборгованості, оскільки ризик неповернення коштів істотно зріс.

Коригувань зазнали й підходи до обліку запасів та біологічних активів. Через дефіцит ресурсів і порушення технологічних процесів частина посівів не отримала належного догляду, що зумовило зниження очікуваної

врожайності та потребу у зменшенні балансової вартості незавершеного виробництва до чистої вартості реалізації. Згідно з НП(С)БО 30 та МСФЗ 41 сільськогосподарські підприємства були змушені проводити тестування на знецінення біологічних активів і визнавати втрати від зменшення корисності. Як зазначається в наукових джерелах, у кризовий період такі облікові операції виконують функцію фіксації не лише фінансових, а й економічних втрат майбутніх вигод [10].

Воєнний стан істотно вплинув і на порядок складання фінансової звітності та проведення інвентаризації. Законодавчі послаблення щодо строків подання фінансової звітності дозволили аграрним підприємствам відтермінувати звітування без застосування санкцій, що було критично важливо в умовах активних бойових дій. Водночас проблема інвентаризації активів на окупованих або небезпечних територіях зумовила перехід до відкладених процедур фіксації втрат із подальшим документальним підтвердженням після відновлення доступу. У наукових публікаціях наголошується, що така практика, хоча й вимушена, потребує детального розкриття в примітках до фінансової звітності для забезпечення прозорості інформації для користувачів.

Особливо складним виявилось відновлення первинних документів, знищених унаслідок бойових дій. Відповідно до вимог податкового законодавства підприємства були змушені здійснювати трудомісткі процедури відновлення облікових даних, залучаючи контрагентів, електронні системи та експертні оцінки. Як зазначають науковці, це призвело до зростання частки експертних і розрахункових оцінок в обліку, що підвищило суб'єктивність фінансової інформації, але водночас стало єдиним можливим інструментом забезпечення безперервності обліку [11].

Значні зміни відбулися у сфері обліку державної допомоги та страхових відшкодувань. Масштабні програми підтримки аграрного сектору, запроваджені державою та міжнародними партнерами, вимагали чіткого розмежування видів допомоги та коректного вибору методів їх відображення

в обліку. У наукових джерелах підкреслюється, що застосування підходів МСБО 20 щодо систематичного визнання доходів від державних грантів сприяє більш об'єктивному співставленню доходів і витрат та зменшує викривлення фінансових результатів у часі [12]. Водночас відсутність єдиної методики обліку гуманітарної допомоги та донорських ресурсів зумовила різноманіття практичних рішень, що залежали від професійних консультацій і облікової політики конкретного підприємства.

Війна суттєво ускладнила і проведення економічного аналізу фінансових результатів агропідприємств. Високий рівень невизначеності щодо врожайності, цін і функціонування інфраструктури знизив інформативність традиційного планування та аналізу відхилень. У наукових дослідженнях зазначається, що в таких умовах доцільним є перехід до сценарного підходу, короткострокового бюджетування та використання показників безбитковості й маржинального доходу [13]. Порівняння результатів за роками також втратило репрезентативність, що зумовило необхідність аналізу воєнного періоду як окремої кризової фази.

Оцінка фінансової стійкості та кредитоспроможності агропідприємств у воєнний період також потребувала перегляду підходів. Тимчасове погіршення фінансових коефіцієнтів змусило фінансові установи та аналітиків більше уваги приділяти якісним факторам, розкриттю інформації в примітках до звітності та позабалансовому обліку воєнних втрат. Як підкреслюють зарубіжні дослідники, у кризових умовах саме розкриття інформації та професійне судження стають ключовими елементами довіри до фінансової звітності.

Війна істотно підвищила значущість професійного судження бухгалтерів, аналітиків і аудиторів сільськогосподарських підприємств. Адаптація стандартних облікових та аналітичних процедур до екстремальних умов виявила обмеження формалізованих підходів і водночас актуалізувала потребу в гнучких, ризик-орієнтованих та аналітично насичених інструментах управління фінансовими результатами агробізнесу.

Усвідомлення цих методологічних обмежень зумовлює необхідність переходу від нормативно-статичних оцінок до аналізу фактичної динаміки фінансових показників у реальному економічному середовищі. Упродовж 2020–2024 рр. динаміка витрат, доходів і рентабельності сільськогосподарських підприємств дедалі більше визначалася чинниками, безпосередньо зумовленими повномасштабною війною.

Упродовж 2020–2024 рр. динаміка витрат, доходів і рентабельності сільськогосподарських підприємств дедалі більше визначалася чинниками, безпосередньо зумовленими повномасштабною війною. Якщо у 2020–2021 рр. фінансові результати формувалися переважно під впливом ринкової кон'юнктури, урожайності та цінових коливань, то з 2022 р. ключову роль почали відігравати воєнні ризики, що суттєво трансформували економіку агробізнесу. Руїнування виробничої, складської та транспортної інфраструктури, мінування сільськогосподарських угідь, втрата або пошкодження техніки й основних засобів призвели до прямого зростання витрат і скорочення виробничого потенціалу багатьох підприємств. Одночасно аграрії були змушені нести додаткові витрати на охорону, релокацію, консервацію активів, страхування та відновлення господарської діяльності, що не компенсувалося зростанням доходів.

Суттєвим чинником погіршення фінансових результатів стала логістична криза, спричинена блокадою морських портів і порушенням традиційних експортних маршрутів. У 2022–2023 рр. логістичні витрати зросли у кілька разів і в окремі періоди поглинали значну частину експортної ціни, що різко зменшувало маржинальність навіть за відносно високих світових цін на агропродукцію. Затримки з реалізацією продукції призводили до «заморожування» обігових коштів у запасах, посилювали дефіцит ліквідності та збільшували потребу у зовнішньому фінансуванні. Це особливо болісно позначалося на малих і середніх господарствах, які мали обмежений доступ до кредитних ресурсів.

Війна також спричинила значне подорожчання матеріально-технічних ресурсів, зокрема пального, добрив, засобів захисту рослин і запасних частин, що прямо вплинуло на собівартість виробництва. Крім того, скорочення посівних площ і зниження врожайності у прифронтових регіонах зумовило погіршення співвідношення між витратами та доходами. Водночас валютні коливання у воєнний період мали подвійний ефект: з одного боку, вони підвищували гривневий еквівалент експортної виручки, а з іншого - збільшували вартість імпортованих ресурсів і кредитного навантаження, що додатково тиснуло на фінансові результати.

Навіть у 2024 р., попри певне зростання рентабельності, вплив воєнних чинників залишався визначальним. Часткове відновлення фінансових результатів стало можливим завдяки адаптації підприємств до нових умов, розвитку альтернативної логістики, зміні структури виробництва на користь менш витратних або більш маржинальних культур, а також залученню державної та міжнародної підтримки. Водночас зростання частки збиткових підприємств свідчить про нерівномірність цього відновлення і про те, що для значної частини агробізнесу війна продовжує залишатися системним фактором фінансової нестабільності, який потребує спеціальних облікових, аналітичних та антикризових управлінських рішень.

Післявоєнне відновлення агробізнесу України зумовлює необхідність суттєвого удосконалення обліково-аналітичної системи управління фінансовими результатами з метою підвищення прозорості, адаптивності та стійкості сільськогосподарських підприємств. В умовах посткризової трансформації економіки традиційні підходи до бухгалтерського обліку та фінансового аналізу мають бути доповнені інструментами, здатними забезпечити комплексне бачення результативності діяльності з урахуванням ризиків, втрат і перспектив відновлення.

Пріоритетним напрямом є розвиток управлінського обліку з поглибленою деталізацією доходів, витрат і фінансових результатів за окремими культурами, видами продукції та напрямками діяльності. Така

деталізація дозволяє більш об'єктивно оцінювати маржинальність окремих сегментів агробізнесу, ідентифікувати внутрішні резерви підвищення ефективності та обґрунтовувати управлінські рішення щодо оптимізації структури виробництва в умовах обмежених ресурсів. У післявоєнний період це набуває особливої актуальності, оскільки сільськогосподарські підприємства функціонуватимуть у середовищі підвищеної невизначеності та нерівномірного відновлення регіонів.

Важливим вектором удосконалення обліково-аналітичного забезпечення є впровадження сучасних цифрових платформ бухгалтерського й управлінського обліку, зокрема ERP- та BI-систем, які забезпечують інтеграцію фінансових, виробничих і логістичних даних у єдиному інформаційному просторі. Застосування цифрових рішень сприяє підвищенню оперативності обробки інформації, точності аналітичних розрахунків і можливостей моніторингу фінансових результатів у режимі реального часу. Це дає змогу керівництву аграрних підприємств оперативно реагувати на зміни ринкового середовища, коригувати бюджети та знижувати ризики виникнення касових розривів.

Окремої уваги потребує удосконалення методик оцінки біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оскільки саме ці елементи обліку мають істотний вплив на величину фінансових результатів у аграрному секторі. Доцільним є поєднання підходів оцінки за справедливою вартістю з елементами консервативної оцінки ризиків, що дозволить зменшити надмірну волатильність фінансових показників і підвищити їх аналітичну інтерпретованість. У післявоєнний період це сприятиме більш коректному відображенню реальної економічної результативності агробізнесу та зниженню інформаційної асиметрії між підприємствами й користувачами фінансової звітності.

Подальшого розвитку потребує інтеграція фінансового аналізу з інструментами ризик-менеджменту та бюджетування. Врахування виробничих, цінових, логістичних і фінансових ризиків у процесі оцінки

фінансових результатів дозволяє перейти від суто ретроспективного аналізу до формування прогнозно-орієнтованої системи управління. Сценарне бюджетування та аналіз чутливості ключових показників до зміни зовнішніх факторів створюють передумови для підвищення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств і зниження їх уразливості до майбутніх шоків.

Адаптація показників рентабельності та ефективності до умов воєнної та післявоєнної економіки є ще одним важливим напрямом удосконалення обліково-аналітичного забезпечення. Це передбачає коригування традиційних індикаторів з урахуванням інфляційних процесів, курсових коливань, нерівномірності відновлення виробничих потужностей і впливу одноразових воєнних втрат. Такий підхід дозволяє більш адекватно оцінювати реальний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, відокремлювати поточні результати від кризових чинників і формувати обґрунтовані висновки щодо перспектив їх розвитку.

Особливої уваги в післявоєнний період потребує врахування впливу державної та міжнародної підтримки на фінансові результати й фінансову стійкість агробізнесу. Для цього доцільним є розроблення методичних підходів до аналізу ефективності використання дотацій, грантів і пільгового фінансування, а також їх впливу на прибутковість і інвестиційну активність підприємств. Такий аналіз дозволить не лише підвищити прозорість обліку державної допомоги, а й оцінити її роль як інструменту відновлення та структурної трансформації аграрного сектору.

У сукупності зазначені напрями формують основу для побудови сучасної обліково-аналітичної системи управління фінансовими результатами агробізнесу в післявоєнний період, орієнтованої на забезпечення фінансової стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку сільськогосподарських підприємств України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Фінансові результати агробізнесу в умовах воєнних і післявоєнних викликів

формується під впливом складної сукупності економічних, інституційних та ризикових чинників, які суттєво відрізняються від умов стабільного розвитку. Воєнні дії, логістичні обмеження, цінова волатильність, втрати виробничих і біологічних активів, а також трансформація механізмів державної та міжнародної підтримки зумовили різке зниження прогнозованості доходів і прибутковості сільськогосподарських підприємств та підвищили вимоги до якості облікового й аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами.

Дослідження показало, що у 2020–2024 рр. агробізнес України зазнав глибокого виробничо-фінансового шоку, який у 2022 році набув системного характеру й трансформувався у тривалу фазу адаптації. Скорочення виробництва та експорту, зростання собівартості, порушення каналів збуту й нерівномірність відновлення регіонів безпосередньо вплинули на динаміку фінансових результатів, спричинивши істотну диференціацію між великими, середніми та малими аграрними підприємствами. Це зумовлює недоцільність використання виключно середньогалузевих показників і підтверджує необхідність більш глибокого, сегментованого аналізу результативності агробізнесу.

Традиційні підходи до оцінки фінансових результатів, орієнтовані переважно на ретроспективний аналіз бухгалтерського прибутку та рентабельності, є недостатніми в умовах підвищеної невизначеності та воєнних ризиків. Обґрунтовано доцільність їх доповнення інструментами управлінського обліку, маржинального й факторного аналізу, аналізу грошових потоків, а також інтеграції фінансової аналітики з ризик-менеджментом і сценарним бюджетуванням. Такий підхід дозволяє об'єктивніше оцінювати не лише рівень прибутковості, а й фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств та їх здатність до відновлення в середньо- і довгостроковій перспективі.

Обліково-аналітична система агробізнесу потребує адаптації до специфіки воєнного й післявоєнного періодів, зокрема в частині

відображення воєнних втрат, державної та міжнародної допомоги, оцінки біологічних активів і нерівномірності використання виробничих потужностей. За таких умов зростає роль професійного судження бухгалтерів і аналітиків, а також значущість розширеного розкриття інформації у примітках до фінансової звітності для забезпечення її прозорості та аналітичної інформативності.

Література

1. Масюк Ю. В., Боюн В. Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 10. С. 93-96.
2. Сиротюк Г. М., Сиротюк К. О. Аналіз та облік фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2013. № 20(1). С. 147-153.
3. Swinnen J., McDermott J. COVID-19 and global food security. *EuroChoices*. 2020. Vol. 19, no. 3. P. 26-33.
4. Гаврик О. Ю. Особливості використання МСФЗ (IAS) 41 «Сільське господарство» в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2022. № 15-16. С. 40-46.
5. Фальченко О. В., Волобуєв О. В. Особливості класифікації доходів сільськогосподарських підприємств. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2021. № 3. С. 68-71.
6. Белова І. М., Семенишена Н. В. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. № 3-4. С. 7-20.
7. Гуцаленко Л. В., Молдован М. В. Методичні засади аналізу фінансових результатів підприємств аграрного бізнесу. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1(52). С. 56-64.

8. Mogylevska V., Sotnyk V., Kotsiuruba R., Marchuk Z. Analysing methodological support for accounting and assessment of military costs and losses. *Social Development and Security*. 2024. Vol. 14, no. 6. P. 182-191.
9. Копчикова І. В., Кудирко О. М. Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні: нормативно-правові аспекти та управлінські рішення. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. С. –.
10. Василішин С. М., Канцедал Н. А., Лега О. В. Облік як інструмент формування експертної оцінки збитків українських підприємств в умовах війни. *Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Економіка, управління та фінанси»*. 2025. № 3. С. 43-52.
11. Войтенко А. С., Свічкач Н. І. Особливості ведення обліку та складання бізнес-звітності в умовах воєнного стану. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 5. С. 48-53.
12. Гуріна Н. В., Сахно О. О. Відображення у бухгалтерському обліку державних грантів. *Modern Economics*. 2025. № 53. С. 91-98.
13. Журбенко Н. О. Оцінка та перспективи виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55.

References

1. Masyuk, Yu. and Boyun, V. (2021), “Management of financial results of agricultural enterprise activity”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 10, pp. 93-96.
2. Syrotiuk, H.M. and Syrotiuk, K.O. (2013), “Analysis and accounting of financial results of agricultural enterprises”, *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Serii: Ekonomika APK*, vol. 20(1), pp. 147-153.
3. Swinnen, J. and McDermott, J. (2020), “COVID-19 and global food security”, *EuroChoices*, vol. 19, no. 3, pp. 26-33.
4. Havryk, O.Yu. (2022), “Features of using IAS 41 “Agriculture””, *Agrosvit*, vol. 15-16, pp. 40-46.
5. Fal'chenko, O.V. and Volobuiev, O.V. (2021), “ Features of the classification of agricultural enterprise income ”, *Visnyk Natsional'noho*

tekhnichnoho universytetu «Kharkivs'kyj politekhnichnyj instytut» (ekonomichni nauky), vol. 3, pp. 68-71.

6. Belova, I.M. and Semenyshena, N.V. (2018), “Harmonization and standardization as an objective necessity of cumulation of the accounting institute”, Instytut bukhhalters'koho obliku, kontrol' ta analiz v umovakh hlobalizatsii, vol. 3-4, pp. 7-20.

7. Hutsalenko, L.V. and Moldovan, M.M. (2025), “Methodological principles of analyzing the financial results of agricultural business enterprises”, *Stalyi rozvytok ekonomiky*, vol. 1(52), pp. 56-64.

8. Mogylevska, V. Sotnyk, V. Kotsiuruba, R. and Marchuk, Z. (2024), “Analysing methodological support for accounting and assessment of military costs and losses”, *Social Development and Security*, Vol. 14, no. 6, pp. 182-191.

9. Kopchykova, I.V. and Kudyenko, O.M. (2025), “Peculiarities of accounting for fixed assets under martial law in Ukraine: regulatory and legal aspects and management decisions”, *Aktual'ni pytannia ekonomichnykh nauk*, vol. 8.

10. Vasylyshyn, S.M. Kantsedal, N.A. and Leha, O.V. (2025), “Accounting as a tool for forming an expert assessment of losses of Ukrainian enterprises under war conditions”, *Visnyk Poltavs'koho derzhavnoho ahrarnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika, upravlinnia ta finansy»*, vol. 3, pp. 43-52.

11. Voitenko, A. and Svichkar, N. (2023), “Features of accounting and business reporting under martial law”, *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 5, pp. 48-53.

12. Hurina, N.V. and Sakhno, O.O. (2025), “Reflection in accounting government grants”, *Modern Economics*, vol. 53, pp. 91-98.

13. Zhurbenko, N.M. (2023), “Assessment and prospects of the production potential of agricultural enterprises in wartime”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 55.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2026 р.